

1848 karácsonya — a „hősies utójáték”

Az a csillag, melynek Petőfi 1848-at elkeresztelte, az esztendő vége felé — száz év előtt — hunyóban volt. A proletárfelkelés leverése Párizsban, a bécsi forradalom bukása, a kompromisszumban fogart frankfurti birodalmi gyűlés komédiává való züllése világosan mutatja, hogy Európaszerte a burzsoázia népeles erői kerekedtek felül. A diadalmas tavasz forradalmi, melyek, mint robbanószinór mentén az ekrazittombok, egymás után gyultak ki, Párizsban és Milánóban, Nápolyban és Svájcban, Bécsben és Pestbudán, most fordított sorrendben adták ki. Követveivel, kik Európa fővárosaiban legfeljebb diplomatikusan sima ígéretek kaptak, honvédségével, mely részben még felfegyverzetlen mezei hadakból állt, uralkodóosztályával, mely nyugat felé kászálódt, nagyrészt németnyelvű polgárságával, mely hallani sem akart a polgári forradalomról, egyedül a magyar nép vívta azt a „hősies utójáték”-ot, melynek a Neue Rheinische Zeitung a magyar népi erőknél ezt az 1848—49-es küzdelmet elnevezte.

Pánik Pestbudán

»A cholera Budán... 748 egyént lepett meg és ezek közül 443 áldozatot vitt. Elgondolva azt, hogy ily pusztító betegség mily könnyen elsöpörheti az embert az éők sorából, nincs ok félni a háború dühétől, hó a halál szebb is, dicsősége sebb is — vizasztalja olvasóit a Pesti Divatlap december 10-es száma. E kolerikus vizasztalodás a pánik bélyegét viseli magán. A pánik oka — a tavaszi hadjárat sikerei előtt, »keserves retirálások és vereségek» közt — a hadihelyzet volt. Puchner mevszébeni osztrák főparancsnoknak és Urbánnak nemcsak a Székelyföldet sikerült az anyaországtól elzárniok, de Kolozsvár is elesett, mégpedig szegyetlen körülmények között. »Dés ellenállás nélkül elfoglaltatott. Szamosújvár megadta magát. Torda kapitányt, — írta Kossuth Hírlapja. »Ennyi gyávaság után Kolozsvárra fordultak szeméink, benne vetettük reményünk utolsó horgonyát, mert tudtuk: 3000 főnyi gyakorlott nemzetőr serege s meglehetősen ágyúerejük is van... és Kolozsvár egy kardcsapás nélkül megadta magát a sokkal kisebb ellenőnek. A népben a lekesedés nem hiányzott, de az aristocrazia a veszély iszonyúnak festett képével kezdte rémíteni a népet. Urbán kaczagott, midőn Kolozsvárt elfoglalta.« A második, ezzel párhuzamos csapás az ország kilenc oldaláról történt megtámadása volt. A legveszedelmesebbnek Schlick támadását tartották, aki Sáros megyén át tört be az országba. »Ezen csapatnak ellenében sem mulasztja el a kormány a honvédelmek eszközeiről gondoskodni, azonban az első rohamnak ellenében állított nemzetőri önkényes seregek, minthogy a gyakorlat s fegyverem hiányát a hazafiú lelkesedés nem egészen pótolhatja, Schlick serege előtt a kassai hegyeknél szétfutamottak.« Még ennél is nagyobb veszedelemmel fenyegetett Windischgrätz két hadtestje, mely Bécs felől a Duna mentén közeledt. Erről a karácsony előtti napokban Pestbudán még nem tudták sokat.

Igaz, hogy a »tábori hírek«, a lapok hasábjai hőstettekéről számolhattak be, melyeket a honvédelmi bizottmány elnöke, Kossuth Laós szeljegyzetekkel kísért. Arról például, hogy Guyon Richard ezredes 1700 embere Nagyszombatnál 15.000 ellenség ellen tartott ki szuronnyromban egy félnapig, vagy, hogy Mosonyinál »Görgey dandárnok két zászlóaljja egy dragonyos és egy könnyűlovas ezredet attackirozott meg«. De ezek a hőstettek a visszavonulás útját kísérték.

Kossuth partizánjai — Görgei »jogalap«-ja

A szabadságharc szervezésének ügyét, csak úgy, mint az ország pénzügyi és külpolitikáját a szeptemberi fordulat óta Kossuth tartotta kezében, rendkívüli erélyvel. Ennek az erőnek magyarzata Kossuth igazi forradalmi jelene: a népre támaszkodott és ellene szegült mindenféle megalkuvásnak. Erélyének és logikájának éppen e válságos napokban adta tanuiejét, amikor az októberi népfelkelést december 16-án újabb

rendelettel egészítette ki. »A kormány annak okáért az igaz ügyünkbe vetett nyugodt bizalommal szólítja fel a nemzetet, egy kis pilanatnyi baj által ne hagyja magát megzavartatni; keljen fel Abauj, Sáros, Szepes, Torna, Gömör, Zemplén az ellenség háta mögött... Alakítsanak guerilla-

képes ember ellentét; ha Görgey és Görgey hívei kerünek felül, a magyar szabadságharc ügye ugyanabba a csúfságos komédiába fullad, mint a frankfurti parlament — egyedül Kossuth és Kossuth hívei tették lehetővé a forradalom folytatását és a szabadságharcot, egy esztendőre az európai burzsoáziák

az országgyűlésen az urak olyan hangot hallattak, hogy a nemességet nem is lehet harcba vinni, ha elébb az anyagi kártalanítást nem kapják meg. A kérdés szószólói Deák »fontolva haladó» hívei közül kerültek ki, akik ekkoriban »inkább már fontoltak, mint haladtak«. Deák véleményét március óta sejteni le-

rák reakció — a burzsoáziai közönség üzleteiben.

Száz év után

Ha e száz év előtti képet szemé vesszük: a szabadságharc heroikus küzdelmeinek egyik nehéz szakaszát, a magáramaradt Magyarország nagy, népi harcát az elnyomás erői ellen, az egyenlőséget a hadseregen belül, a Kossuth ellen lázadó parlamentet, a marakodó urakat és a nép hatalmas, öntefádozó lendületét, a száz év előtti pánikot, a menekülést Debrecen felé vonaton Szolnokig, székereken tovább, míg a németajkú pesti burzsoázia, melyet emulasztottak megadóztatni, ablakai mögü diadalmasan leste a kormány kivonulását és fekete-sárga zászlóit készítette elő. Buda felé kacsintva, ahonnan közelgett az osztrák, a zafó Dunára, amely fellett a Lánchíd még járhatatlan íve feszült — ha mindezt összeméjük, tudjuk csak 1948 karácsonyának helyzetét felmérni.

A csillag, melyről Petőfi száz esztendeje beszélt, nemhogy eltávozt, de Közép-Keleteurópától a Sárka tengerig világít megújuló fényével. Magyarország, mely száz esztendeje egymagában állt a világ népei közt, ma mindennél hatalmasabb szövetségesre, a Szovjetunióra támaszkodhatik. A szomszéd népekkel, melyekkel a szabadságharc folyamán, nem utolsó sorban a Kossuth által elkészve revidált nemzetiségi politika miatt, nem sikerült forradalmunkat összehangolni, ma baráti szövetségben és szoros, egyre erősödő gazdasági kapcsolatban élünk. Követeink nem koldulnak a nyugati burzsoá államai külügyminisztereinek ajtai előtt, mert megtanultuk, hogy mást, mint elnyomást és kizsákmányolást nem kaphatunk tőlük: és ha ezt megtanultuk, nem utolsó sorban 48-as követeink tapasztalataiból tudjuk.

Nem felejtettünk el földet osztani, mint 48-ban; de nem gondoltunk a kártalanításra, nehogy azok, akiket a feudalizmus főjóján kiadóunk, a kapitalizmus mellékbejártatán törjenek a nyakunkra. Nem panaszkodhatjuk el, mint Szemere Kossuthnak, hogy »a gazdagokat gyávák voltunk megsarcolni«, mert gazdasági életünk megszervezését nem Kossuth és társai zsenialis ötletességére, hanem egységes gazdasági vonalvezetésre bíztuk. Hadseregünkben a Görgeyek, a »partoskodó, büszke, versengő vezérek« kölcsönös marakodását eleve kizártuk és néphadsereget szerveztünk, melyet a forradalomtól és az országtól nem választ el semmi korlát. A belső ellenséggel, a parlamenti jobboldallal a nagybirtok és nagytőke ügynökeivel leszámoltunk: utána a harmadik út politikusaft Peyert és társait, is nyomban elvettük és káros tolarenciát sokkal kevésbé ismertünk irántunk, mint 48-ban. Cseppet sem csodálkoztunk, mint 1848-ban, a nyugatra szökődők nagy számán, vagy azon, ha egy-egy miniszterelnök lemarad az úton. Jól tudjuk, hogy csak két tábor van és aki nincs az egyikkel, az a másikkal van.

Marxista-leninista vezető párt, hatalmas szövetséges, a munkásosztály diadala és szoros szövetsége a dolgozó parasztsággal a szocializmus építésének konzervens politikája, gyarapó gazdaság, a népi demokrácia biztonsága és ereje — ez az, ami 1948 karácsonyát 1848 karácsonyától megkülönbözteti és egy évszázad útját jelzi.

Egy évszázad múltán a magyar dolgozó nép kivívta szabadságát és megőrzi azt.

y. y.

A pesti Dunapárt 1848-ban

csapatokat... házi tűzhelyük védelmére.« Görgey Kossuth mindkét intézkedését: a népfelkelést és a megye-szervezte guerillákat megmosolyogta, pedig Jellachich leverésében a dunántúli partizánoknak jelentős része volt, csak úgy, ahogy az északmagyarországi ellenforradalmat is a népfelkelők verték szét. A Kossuth—Görgey-ellentétnek — mely éppen száz esztendővel ezeótt éleződött ki — döntő világnézeti magja volt. Görgey hivatásos katona, »csak« katona, stratégia-szakember volt, aki a forradalommal szemben legjobb esetben a semleges álláspontot foglalta el. A forradalom és a hadsereg, a nép és a hadsereg ügyét egymástól nemcsak elválaszthatónak látta, sőt szükségesnek tartotta, hogy a kettő közé mentől magasabb gátat emeljen. Kossuth tudta: forradalmi szellem nélkül a hadsereg nem ér semmit, a nép és a hadsereg egysége nélkül a nemzeti ellenállás illúzióvá válik. Ezt célozta a népfelkelés elrendelése, a partizánok megalakulása és számos demokratikus rendelkezés, melyek egyikéről a Divatlap december 3-as száma emlékezik meg: »Magyar kadét, hadfi, vagy hadapród sincs többé! A honvédelmi bizottmány eme aristocratai megkülönböztelésből eredő katonai urfiskodást is megszüntetete.«

Görgey ezt — elég ostobán — személye elleni tüziszúrásnak fogta fel. Képtelen volt megérteni, hogy a hadsereg vagy a vezérkar nem »a néptől független alakulat«, mely önmagáért van. Kossuth egyenes irányban haladt, mert mindig az egészet nézte, vagyis tudta, hogy a nemzeti függetlenségért való harcot még kedvezőtlene erőviszonyok mellett is fel kell venni és folytatni kell, utolsó lehetőségig. Görgey, tisztára katonai mérlegelések során, nem fogta fel, miért nem lehetett volna mindjárt 1848 decemberében, Vácznál letenni a fegyvert Világos helyett, sokkal kedvezőbb feltételek mellett? Kossuth tudta: nincsenek »kedvezőbb« feltételek, az ellenséggel egyáltalán nem lehet egyezkedni. Görgey viszont folyton ellentétbe került önmagával is, mikor császárpárti létére a császár ellen vezette a sereget, elszakadt népétől és az árulás határát súrolta. Kossuth és Görgey ellentéte 1848 végén a forradalmár és a habozó, kétkulacsos, szűk érdekeim túl látni nem

megalkuvása és munkásárulása nyomán.

A nép harca és az urak gondja

Míg karácsony közeledtére a helyzet egyre válságosabbra fordult, az országgyűlési választmányban az urbéri kárpótlást tárgyalták, lankadatlan szorgalommal. Meg kell jegyeznünk, hogy a 48-as nyári választások demokratikus szempontból meglehetősen kedvezőtlen eredményt hoztak. A százados jobbágyágból csak politikailag felszabadult nép még nem tudott kire szavazni: az, amitől a pozsonyi diéta urai félték, hogy t. i. kibuknak az ország vezetéséből, sajnálatos módon nem következett be. Táncsics és néhány más képviselő kivételével a balszárnyon, a magyar országgyűlés igen keveset különbözött a pozsonyi úri diétától, Kossuth erélye számos akadályt áthidalat ugyan, de most száz esztendeje, mikor a kilenc oldalról megtámadott ország ügyei, az utánpótlás, a honvédelem, a hadsereg-szervezést vették igénybe, az urak némileg magukra maradtak. Mi jobb dolguk lehetett a pániksújtotta Pestbudán Windischgrätz és Schlick közeledténél hírére, minthogy az urbéri kárpótlásról tárgyaljanak, vagyis hogy jobbágytelkeikért mennyi pénzt sajtolhatnak ki az ezer sebtől vérző hazából?

December huszonkettedikén az ellenség közeledténél híre a fővárosban felszóltak az urak. Az »Életképek«-ben Petőfi csatadalát nyomtatták ki. Az országgyűlés központi választmányában Lónyay Menyhért javaslatot nyújtott be, mely szerint az urak kártalanítása céljából 75 millió forintot kellett volna az államnak azon nyomban kifizetnie. A törvényjavaslat elfogadása csödbbe kergette volna az országot és élelem, fegyver nélkül hagyta volna a hadsereget. Ezze! azonban az urak édeskeveset törődtek.

Másnap, 23-án a törvényjavaslatot lázas sietséggel már benyújtották: soha ilyen hévvel a magyar parlament még nem tárgyalta, Windischgrätz a Duna két oldalán közeledt, Schlick bevette Kassát és Miskolc kapuinál állt. Kossuth rendeletet bocsátott ki az ország lelkészeihez: hirdessék meg a szabadságharcot a szószékéről. Ezalatt

helett: mióta megírta, hogy »az első rémületben« megszavazott törvényt a jobbágyság, robot és dézsma eltörléséről igyekeznek majd visszacsinálni — suba alatt.

A burzsoázia üzlete

Másnap vasárnap volt és karácsony este. A magyar uralkodóosztályt azonban ez nem zavarta: a ház összeült és tárgyal, veszekeedett, marakodott a kártalanítás felől. Két nap múlva elesett Győr, harmadnapra Komárom, közben Miskolc is. A ház rendületlenül tárgyal, míg végül az év utolsó napján Kossuth bejelentésére az országgyűlés és a kormány áttette székhelyét Debrecenbe. »Pirulunk kell a jövővel előtt, hogy az időt most ilyenekkel töltjük«, mondta Deák, a hadihelyzet hallatán. »Ne piszkoljuk be a históriát... hogy most olyan tárgyat veszünk elő, mely a képviselőket különösen érdeklé.« A kártalanítás tárgyalását el is halasztották és Debrecenben ott vették többé elő. Mindenekelőtt azért, mert Kossuth nem engedte, másodsor pedig, mert azok az urak, akiket csak ez érdekelt, el se mentek Debrecenbe. Inkább osztrák területen maradtak. Így lett a kormány elhelyezése Debrecenben a szeptemberi napok utáni második nagy vízválasztó, a szabadságharc ügyében. A habozók már a nyár végén birtokukra vonultak, többé-kevésbé passzív szabotázshba, mások egyenest az ellenséghez szöktek. A debreceni választmánál úgy szólván az egész arisztokrácia lemaradt, de lemaradt a konzervatív középnemesség és mások is — a volt kormányelnököt, a főpapság majdnem egészét és Deák Ferencet is beleértve. Az utóbbi a két kínáló út helyett a harmadik utat választotta.

Mindez Kossuthnak is módot adott, hogy egy radikálisabb, tisztultabb, kevesebb tagú országgyűléssel kormányozzon Debrecenben és az urak helyett a nép erőire támaszkodjék. A kártalanítási javaslatot pedig, a maga egész szövegében, az abszolutizmus valóította meg. A szabadságharc csataterain és sírjain, az aradi tizenhármak akasztófáin túl, így találkozott a magyar uralkodóosztály és az osztrák

„Pernibor“
fagykenőcs

békebeli minőségben ismét kapható minden gyógyszerárban.

Gyártja az államosított

Török-Labor R. T.

Budapest VI, Király ucca 12.

Telefón: 225-460.